

Roger Garaudy, het kalf met twee koppen

Roger Garaudy, de kampioen van de dialoog tussen christendom en marxisme, werd islamiet. Frits de Lange over de Franse filosoof die in Arabische paleizen als westerse bekeerling werd binnengehaald en zich nu genomen voelt.

Het is stil geworden rondom Roger Garaudy. Tien jaar geleden lag zijn *Met het hart op de tong* bij iedere zichzelf respecterende progressieve christen op tafel. Een vlamme oproep van een visionair marxist gericht aan het Westen om onze cultuur van de dreigende ondergang te redden. Een boek dat eindigde met de bekentenis: 'Ik ben een christen'. Wat is er geworden van deze kampioen van de dialoog tussen christendom en marxisme, ooit lid van het Centrale Comité van de Franse Communistische partij, maar evenzeer kind aan huis bij de Wereldraad van kerken in Genève en bij de paus in Rome als bij Stalin en Chroesjtsjov in Moskou? De wispelturige denker die de progressieve christenheid in 1982 evenzeer verraste met een overstap naar de islam als de socialisten in 1970 met zijn royement als lid van de Communistische partij?

In 1988 zit Garaudy eenzaam achter zijn bureau en schrijft zijn memoires. *Mijn reis om de eeuw als enkeling*, heet het boek dat net verschenen is. Dat 'als enkeling', is nadrukkelijk aan de titel van dit boeiende verslag dat de gehele twintigste eeuw omspant, toegevoegd. Want al heeft Garaudy op zijn tocht over de oceaan van de geschiedenis vele continenten aangedaan en is hij opgenomen geweest in verschillende gemeenschappen en verschillende culturen, uiteindelijk blijft hij alleen over. Een oud man, wachtend op het moment dat hij wordt opgenomen in de tijdloze kosmische zee, maar die het turbulente parcours in kaart wil brengen dat hij in zijn leven heeft afgelegd. En die het niet laten kan om dan met zijn visionaire blik nog een keer de horizon af te tasten naar de toekomst, en de achterblijvers oproept om haar menswaardig vorm te geven.

Garaudy wil van zijn memoires geen testament maken, noch houdt hij er zijn eigen grafrede of stelt hij een laatste geloofsbelijdenis op. Hij vergelijkt zijn boek met het logboek dat de eerste poolreizigers opstelden als ze voelden dat ze aan het eind van hun krachten waren gekomen. Zij groeven dan hun op schrift gestelde ervaringen in het poolijs in, voor hen die na hen zouden komen. Zo'n boek wil Garaudy ook achterlaten. 'Ik zou willen dat niets van alles wat me de strijd, de mislukkingen en misstappen, de hoop en de warmte van al mijn menselijke ontmoetingen heeft opgeleverd, met mij zal worden begraven.'

Roger Garaudy is een dromer die heel wat keren tot de ontnuchterende realiteit is teruggeroepen, in menig opzicht een gebroken en teleurgesteld mens. Maar die het niet kan laten te blijven dromen omdat dat naar zijn heilige overtuiging

een mens tot mens maakt. In zo'n veertig boeken heeft hij zijn creatieve visies neergelegd. Na zijn memoires zullen we echter niets meer van hem horen. 'Want dit boek zal het laatste zijn. Ik wil niet dat een jongere op een dag de onbeschaamtheid zal hebben die ik ooit tegen Aragon had door te zeggen: Louis, je hebt een boek teveel geschreven... Ik blijf liever mijn mooiste droom dromen: op een dag zal een ander op mijn plaats gaan zitten. Hij zal mijn pennen uit hun etui nemen. Zij zullen hem zacht in de hand liggen. Hij zal mijn onvoltooide droom voortzetten.'

Katholieke padvinderij

Roger Garaudy werd in 1913 in een dorp aan de Middellandse Zee, vlak bij Marseille geboren. Een vader is in zijn vroege jeugd afwezig. Terwijl de kleine Roger door zijn moeder in zee wordt ondergedompeld, vecht zijn vader aan het front. De moederlijke oceaan, het gemis aan vaderlijke autoriteit, zij vormen twee kernmomenten zowel uit Garaudy's biografie als ook uit zijn filosofie. Maar hijzelf legt het verband nergens. Hij bedrijft geen psycho-analyse, maar beschrijft zijn geschiedenis. Van een grootvader bijvoorbeeld, die meubels restaureert, als hij tenminste niet dronken is. Van een moeder die koffie langs de deuren colporteert om haar begaafde zoon te laten 'doorstuderen'. Van het kleine cultuur-aristocratie dat deze dan wordt, begraven in zijn boeken en turend over de zee, terwijl zijn ouders hun leven opofferen voor het zijne. 'God kastijdt wie Hij liefheeft', zegt zijn moeder hem eens op een dag als zij uit de kerk komt. Zij gaat 's morgens vroeg, als er bijna niemand in de kerk zit, ter communie, omdat ze zich schaamt voor haar sobere kledij. 'Dan moet jij wel tot Zijn favorieten behoren', antwoordt Roger. Maar ondanks de armoede van het gezin en het atheïsme van zijn vader is hij lid van de katholieke padvinderij en een kuis, bijbellezend jongetje.

Dat verandert als hij in Aix-en-Provence filosofie gaat studeren. Garaudy houdt de spanning tussen de verheven gedachten-spinsels van Descartes die hij in de collegebanken hoort doceren en de harde realiteit van inflatie, stakingen en opstanden die hij op straat ontmoet, niet uit en treedt toe tot de Communistische partij. 'Ik ben militant christen. Ik zoek bij Marx geen metafysica, maar een methode', zegt hij in 1933 bij zijn aanmelding als lid van de partij waaraan hij, zoals hij zal zeggen nadat hij er in 1970 is uitgezet, 'het beste deel van zijn leven heeft gegeven'. 'De partij dient in mijn ogen het beste de twee zaken die het meer dan waard zijn om gediend te worden: de misère en de waarheid.' Zo verklaart Garaudy zijn militantisme. Maar voor hem heeft het communisme ook iets sacraals. Hier, in de schoot van de partij, erkent hij een gemeenschap gevonden te hebben waarin hij zich helemaal kan onderdompelen, een autoriteit waaraan hij zich kan onderwerpen. Behalve een methode zoekt hij in het marxisme ook een mystiek. Garaudy is daar-

mee van meet af aan een visionair buitenbeentje in de Communistische partij, een stuwende denker die Kierkegaard en Marx, de onvoorwaardelijke gehoorzaamheid van de offerende Abraham en het hemelbestormende elan van Prometheus met elkaar wil verenigen.

De eerste grote liefde voor de communistische militant Garaudy is, hoe kan het ook anders, een katholieke medestudente, een hartstochtelijke mystica. In hun amoureuze verhouding staat voor Garaudy de eenheid van gebed en actie, spiritualiteit en engagement op het spel waarin hij gelooft. Maar ook al mislukt zijn huwelijk, boven zijn bureau blijven zijn leven lang twee schilderijen naast elkaar hangen: de gekruisigde Christus van Grünewald en de Heracles van Bourdelles. De gehoorzaam lijdende, aan zijn lot vastgenagelde mens enerzijds en de gespierde, vreugdevolle kracht anderzijds. Toen Garaudy als jong filosofiestudent in 1933 eens aan Karl Barth werd voorgesteld, introduceerde zijn gastheer hem met: 'Hier is het kalf met twee koppen: de man van de twee Karls. Hij deelt zijn liefde tussen Karl Barth en Karl Marx!'

Of Garaudy's combinatie van Christus en Heracles, van Abraham en Prometheus bij de rechtzinnige kerkvader van de twintigste eeuw door de beugel zou hebben gekund, is echter de vraag. Zijn theologie is er immers van een bijzonder ketters soort. 'Jij hebt jezelf aan het lijden willen verbinden, Jezus', roept Garaudy, geobsedeerd door de gekruisigde Christus, uit. 'Die lange spijkers maken van je lichaam de gevangene van het kruis, laat mij je hen uitrukken! Ik wil niet meer de dodelijke vraag: Waarom heb je mij verlaten? horen. (...) Jij, Opgestane, antwoordt mij: betekent dat nu de mensen liefhebben? Wanneer zullen we kunnen roepen: hier is de dag waarop de mensenzoon God van zijn kruis heeft ontnageld?' Garaudy plaatst het kruis midden in zijn denken, maar alleen om het te overwinnen.

Wat een stommelingen

De in 1938 dienstplichtige Garaudy kan vanaf dat jaar onder de wapenen blijven. In september 1938 is hij woedend over het verdrag van München dat heel Europa een zucht van verlichting doet slaken, maar in werkelijkheid een overwinning van Hitler betekent. 'Hitler heeft nu alles wat hij nodig heeft om de oorlog te kunnen beginnen', houdt Garaudy zijn mededienstplichtigen voor in een stencil-tje op de kazerne-w.c.'s.

Tien jaar later ontmoet hij Daladier, die na zijn terugkeer uit München door het Franse volk als redder van de vrede werd begroet. Nu zijn zij beiden parlementsleden in de wandelgangen van de Nationale Vergadering voegt Daladier hem vertrouwelijk toe dat, toen hij op de vliegtuigtrap na zijn terugkeer in Parijs verwachtte te worden uitgefloten en hij, integendeel, juichend werd ingehaald, hij had gedacht: 'wat een stommelingen!' Garaudy kan het dan niet nalaten te zeggen: 'En u hebt, terwijl u zich bewust bent van wat u

hebt gedaan, kunnen overleven en u hebt het lef nog vandaag hier te zijn!?' Daladier sloeg vervolgens zijn logge ogen neer en keerde de jonge communistische gedeputeerde verachtend de rug toe.

Met De Gaulle

In september 1939 wordt Garaudy gemoobiliseerd en een jaar later, na een korte schijnoorlog, bevindt hij zich als gedeporteerd krijgsgevangene in Algerije. Als 'individueel gevaarlijk voor de openbare veiligheid en de nationale verdediging'. Hij had niet, zoals de meerderheid van zijn landgenoten, de wenteling der tijden kunnen meemaken en vertikte het om onder maarschalk Pétain zijn gehechtheid aan Marx voor een opportunistische loyaliteit aan Hitler in te ruilen. Garaudy wagt dan ook na de oorlog, als hij terugkeert in Parijs, van de hypocrisie waarmee het land, waarvan de grote meerderheid de bezetting en het collaborerende Vichy-bewind had geaccepteerd, nu plotsklaps de illusie wil creëren van een eensgezind, heldhaftig verzet. 'In 1945 zijn er in Frankrijk meer verzetsmensen dan inwoners', ironiseert Garaudy, die van zijn partij wel met recht kan zeggen dat zij het verzet heeft gedragen. De communisten delen in de eerste na-oorlogse jaren dan ook met De Gaulle de politieke lakens uit in Frankrijk en strijden met de generaal een ondergrondse strijd om de macht. Garaudy komt als 33-jarige voor de partij in het parlement, waarin hij met 186 partijgenoten (een derde van de Nationale Vergadering) een machtig communistisch blok vormt. Hij brengt het, als lid van het Centrale Comité van de partij, zelfs tot vice-voorzitter van het parlement en zit in totaal zeven-tien jaar in het centrum van de politiek. En toch spreekt hij in zijn memoires over zijn parlementsperiode als over 'verloren jaren'. Niet alleen omdat de Assemblée veel tijd verdoet met nutteloos vergaderen. Dat Garaudy de vergadering voor kan zitten en zich tegelijkertijd kan verdiepen in de logica van Hegel, en dat zonder door de mand te vallen, is pijnlijk voor het parlement, maar toch niet meer dan een anekdote. Nee, wie in het Franse parlement zit, verliest zijn tijd, zegt Garaudy, wijs geworden achteraf, omdat de werkelijke politieke beslissingen veelal elders worden genomen. Op de ministeries bijvoorbeeld, maar vooral in het Pentagon, meent de ex-communist die aan de partij nog een stevig anti-Amerikaans ressentiment heeft overgehouden.

Te snel tevreden

Zo schraal Garaudy over zijn parlementaire periode schrijft, zo glanzend bezingt hij zijn ervaringen met stakende mijnwerkers in Noord-Frankrijk en met een collectieve glasblazerij in de Tarn, die Garaudy als een 'kathedraal van hoop' uit vooroorlogse puinhopen ziet verrijzen dank zij de gezamenlijke inzet van de arbeiders. Garaudy ontdekt aan hun vuile, ineengeslagen handen de kracht van wat hij sinds jaar en dag met zijn pen had beschreven: de poëzie van de politiek, een lyrische vorm van communisme, die

van de arbeider een artiest en van de fabriekshal zijn atelier kan maken. Wat Marx van Goethe zei, toen deze minister werd, geldt ook voor Garaudy die verpiert in de parlementsbanken: 'de reuzendichter verdwijnt in het niet bij de miezige minister van Weimar'. Garaudy is communist en revolutionair, maar dan als dromer en poët, die de politiek opvat als een creatief proces.

'Scheppen' is het kernwoord uit zijn theologie, maar ook het sleutelbegrip in zijn marxisme. Garaudy ziet de proletarische arbeid in het licht van de God van Genesis. De kosmos is voor hem een groot creatief gebeuren, waarin God en mens beiden zijn betrokken. God heeft in zeven dagen de hemel en de aarde geschapen, en hij zei: het is goed. Maar, voegt Garaudy er met zijn 'verdrongen theologen-tik' aan toe: God was te snel tevreden. De schepping is immers nog niet af. Op de achtste dag neemt de mens het werk van God over. In Garaudy's poëtische visie op de wereld is de arbeid een religieuze scheppingsdaad, de revolutie een kunstwerk, de communistische heilstaat een gedicht, de proletariër een beeldhouwer, participierend aan Gods scheppingswerk.

Verbeeldingskracht

Garaudy distantieert zich hiermee van het dogmatische, starre marxisme van Moskou, maar ook van dat van Althusser, dat de mens als een marionet van de structuren en het denken als een weerspiegeling van de economische en politieke werkelijkheid beschouwt. Dat wat een mens tot mens maakt, is z'n verbeeldingskracht. De zin van het mens zijn ligt in het project waarmee mensen de enge grenzen van de realiteit overstijgen. Wie niet meer aan zijn droom werkt, is dood. De rebellerende Prometheus en de Opgestandene Christus zijn voor Garaudy een en dezelfde. Garaudy is de Franse Okke Jager: dat 'de verbeelding aan het woord' komt, is een even maatschappelijke als theologische noodzaak. En hoe dichtelijker er over God en de mens wordt gesproken, des te zakelijker. De danskunst van Martha Graham en Ludmilla Tcherina en de revolutie van Fidel Castro kruisen dan ook tegelijk Garaudy's weg, die als scheppend mens politicus en dichter blijft.

Een wonderlijke biografie is het resultaat. Dialogen met filosofen als Sartre, invitaties op het Vaticaan, colleges bij de Wereldraad in Genève, gesprekken met Nasser en Kadhafi, vriendschappen met Dom Helder, Camara en pater Chenu, cocktails met Stalin en logeerprijzen bij Chroesjtsjov. Zijn positie in het Franse partijpresidium maakt hem tot persona grata in Moskou, maar zijn openheid voor het christelijk denken tot een graag geziene gast in de oecumene en zijn interesse in het creativiteitsproces tot een interessante gesprekspartner voor beeldende kunstenaars.

Van de talrijke ontmoetingen en reisimpressies waarvan Garaudy in zijn memoires verslag doet, springen er een paar uit. Allereerst zijn confrontatie met Jean-Paul Sartre, de existentialistische mode-

filosoof van de jaren zestig, voor wie de mens een nutteloze passie is en de wereld een absurditeit. Tien jaar lang heeft Garaudy met deze denker de filosofische degen gekruist. In het openbaar, met duizenden jongeren als getuigen. Maar ook in de tuin bij Garaudy thuis, in de schaduw van een iep, rond een fles witte wijn. 'Sartre begon niet met cliché-matige banaliteiten over mijn bomen en bloemen. Niet uit ongemanierdheid, maar omdat zij voor hem helemaal niet bestaan.' 'Hoe zullen we beginnen?' vraagt Sartre. 'Eerst maar door onszelf te plaatsen: volgens uw definitie ben ik een 'smeerlap'. Een smeerlap, zegt u, is hij die gelooft dat de wereld waarin hij leeft al een zin heeft. En dat geloof ik. Maar waarom hebt u en uw kameraden zo de pik op mij? De existentie-filosofie kan het marxisme verrijken met een dimensie die het ontbreekt: de subjectiviteit.' Garaudy: 'Bravo! En ik dank u, met open armen. Maar welke subjectiviteit? Ik hoop niet die van uw romanfiguren. De walging en de verveling die zij uitdrukken is misschien die van de Boulevard St. Germain, maar niet de primaire ervaring van de mens.' 'Een dialoog tussen doven', oordeelt Garaudy achteraf. Maar hij blijft ook nu nog vernietigend in zijn oordeel over de denker die een hele generatie met zijn Robinson Crusoe-filosofie in de ban had. Koos Sartre dan niet ook altijd geëngageerd partij, zij aan zij met Garaudy? Maar dat deed hij ondanks, en niet dank zij zijn filosofie, oordeelt de laatste over een man die zijn hart links droeg, maar met zijn hoofd rechts dacht.

Op z'n smalst

Opmerkelijk is ook Garaudy's beschrijving van zijn bezoeken aan Moskou. Ooit als toegewijd stalinist begonnen, verhaalt hij van de schok die de onthullingen door Chroesjtsjov op het twintigste partijcongres over de wandaden van Stalin bij hem teweegbracht. Ontnuchterd beschrijft hij daarna de sfeer van verdachtmaking, de dodelijke monotone van de Sovjet-propaganda, het platte atheïsme van Chroesjtsjov, de repressie van het realistische cultuurbeleid dat de doeken van Picasso, Kandinsky en Chagall naar de musea-kelders verbande ('omdat er plaatsgebrek is', zei de minister van cultuur tegen Garaudy).

Maar het is opvallend hoe Garaudy Stalin nog steeds in bescherming neemt. Terwijl hij van Chroesjtsjov ronduit zegt: ik heb hem nooit gemogen, is het aandoenlijk en tegelijk verbijsterend om te merken hoe hij voor diens schrikwekkende voorganger nog een zwak heeft behouden. Stalin had niets van een demagoog, verdedigt Garaudy. Zijn redevoeringen waren saai en leken in niets op die van Hitler. En de Russische leider die op een receptie aan Garaudy vraagt of hij eens een foto van diens zoontje mag zien, omdat Garaudy's kind thuis altijd met ontzag naar het portret van ome Stalin opziet, kan toch geen dictator zijn? Garaudy ontkent ondertussen niet de massale moorden die Stalin op zijn geweten heeft, maar kan het niet nalaten te

zeggen dat tien miljoen een cijfer ontsproten aan anti-communistische propaganda moet zijn. Was Stalin ook niet meer gevolgd dan oorzaak? Hij vormde de exponent van een systeem dat een feodale boerensamenleving overhaastig aan een westers industrieel groeimodel wilde aanpassen. En wie te veel op het Westen wil lijken, suggereert Garaudy die de beschuldigende vinger terugbuigt naar de beschuldiger, moet wel brokken veroorzaken. Garaudy, hoewel teleurgesteld in zijn liefde, wordt er blijkbaar nog steeds door verblind. Een scherpzinnig waarnemer toont zich hier op zijn smalst.

Zwart-wit

Des te meer omdat hij het zwart-wit portret dat hij van de USSR niet wenst te tekenen, wel schetst van de Verenigde Staten. Garaudy verwacht dit land, dat volgens hem rijk is geworden van twee wereldoorlogen en de bom op Hiroshima niet heeft gegooit als oorlogsmiddel tegen Japan maar als afschrikking voor de Sovjet-Unie. Hij heeft slechts minachting over voor de cultuur die de base-ball tot massa-religie verheft, en kan de Iraanse revolutie tegen seks, transistor en Coca-Cola goed meevolen.

Met Dom Helder Camara heeft hij eens op een saaie vergadering in Genève in de lounge van een deftig hotel een pact gesloten waarbij zij zich beiden verplichtten tot een veroordeling van het socialisme in zijn uitwassen, maar van het kapitalisme naar zijn principes. Garaudy houdt zich eraan, in zijn oordeel over de religieuze hypocrisie en de morele decadentie van de Amerikanen. Met afschuw denkt hij terug aan een bezoek aan de theologische faculteit in New York, waar hij werd ontvangen door Harvey Cox, de 'succes-theoloog, maar toch niet meer dan een reflex van de yankee-mentaliteit'. Garaudy voelde zich, toegejuicht en als een kampioen binnengehaald, desondanks genomen. Even was hij 'het spirituele speelgoedje van de dag geweest voor een kinderlijk volkje'. De enige filosofen in de Verenigde Staten zijn de dansers, zegt hij vernietigend; zij stellen tenminste met hun lichaam nog de zinvraag. De renaissance van de westerse cultuur waar Garaudy verlangend naar uitziet, acht hij dan ook alleen mogelijk na het politieke en economische echec van de Verenigde Staten. Een cultuur als de Amerikaanse, oordeelt Garaudy, welke zich afsluit voor de vraag naar het waarom en het waartoe en van de creatieve mens een computerdier maakt, is ten dode gedoemd. Wat hem betreft kan zij niet snel genoeg overliden.

In de loop van de jaren zestig raakt Garaudy ervan overtuigd dat de toekomst van de wereld in feite een religieus probleem vormt en dat de strijd tussen kapitalisme en communisme in wezen een godsdienststrijd is. Wordt de mens gezien als medeschepper naast God of als marionet? Garaudy's keuze voor de eerste visie maakt hem tot de aangewezen gesprekspartner van progressieve christenen, van de Franse priester-arbeiders in de jaren vijftig tot de Latijnsamerikaanse

bevrijdingstheologen in de jaren zeventig. Priesters als Congar en Chenu, theologen als Rahner en Moltmann behoren tot zijn beste vrienden. Vriendschappen die hem in 1970 het lidmaatschap van de Communistische partij kosten. Geroyeerd door de dogmatische realist

Georges Marchais, die nog steeds de partijlijn bepaalt, en die gezien zijn armzalige verkiezingsresultaten Garaudy's profetie dat hij 'de doodgraver van de

gen als grote partijen: zij vallen ook uiteen en gaan ten onder aan interne strijd. Garaudy erkent volmondig zijn echec en verhaalt bitter van zijn isolement daarna. Hoe zijn overtuiging dat de cultuurstrijd een religieuze dimensie kent bij actievoerders en pacifisten op onbegrip stuitte. Hoe hij daarna werd 'ingemetseld' en doodgezwegen door de media. Met de rug tegen de muur, helemaal toen hij zijn dromerige bevoegenheid bekroonde met een kritiek op Israël, waar

lim voltrekt Garaudy een definitieve breuk met het zijns insziens decadente Westen. 'Ik snij me af van de wereld die me voortaan verwerpen zal', zegt hij nu, niettemin in vrede met zichzelf. De islam biedt hem de gemeenschapsgeest die door het westerse individualisme is verstikt. In Mohammeds theocratie in Medina ziet Garaudy een vormgeving van het koninkrijk van God, waaraan de aan het kruis genagelde Jezus niet meer is toegekomen.

Met jeugdig elan werpt Garaudy zich in de jaren tachtig op de koran en probeert een moderne vorm van islam te ontwikkelen. Een onderneming, die hem de benaming 'de Luther van de islam' heeft opgeleverd. Garaudy wil er alles aan doen om de pijlers van de islam geen ruïnes te laten worden. Daartoe moeten de universele principes van de koran worden onderscheiden van de historische en culturele uitdrukkingen ervan. Je hoeft geen Arabier te worden om moslim te kunnen zijn, vindt de Franse intellectueel die zelf geen woord Arabisch spreekt. Hij vindt bovendien dat de islam hoognodig zijn theologie van de bevrijding verdient. Tegenover de islam van de prinsen, zoals die van de Golfstaten, is er een islam van de armen nodig, bepleit de links en kritisch gebleven Garaudy. Zijn pleidooi voor een 'de-saoedisering van de islam' is even verfrissend als controversieel.

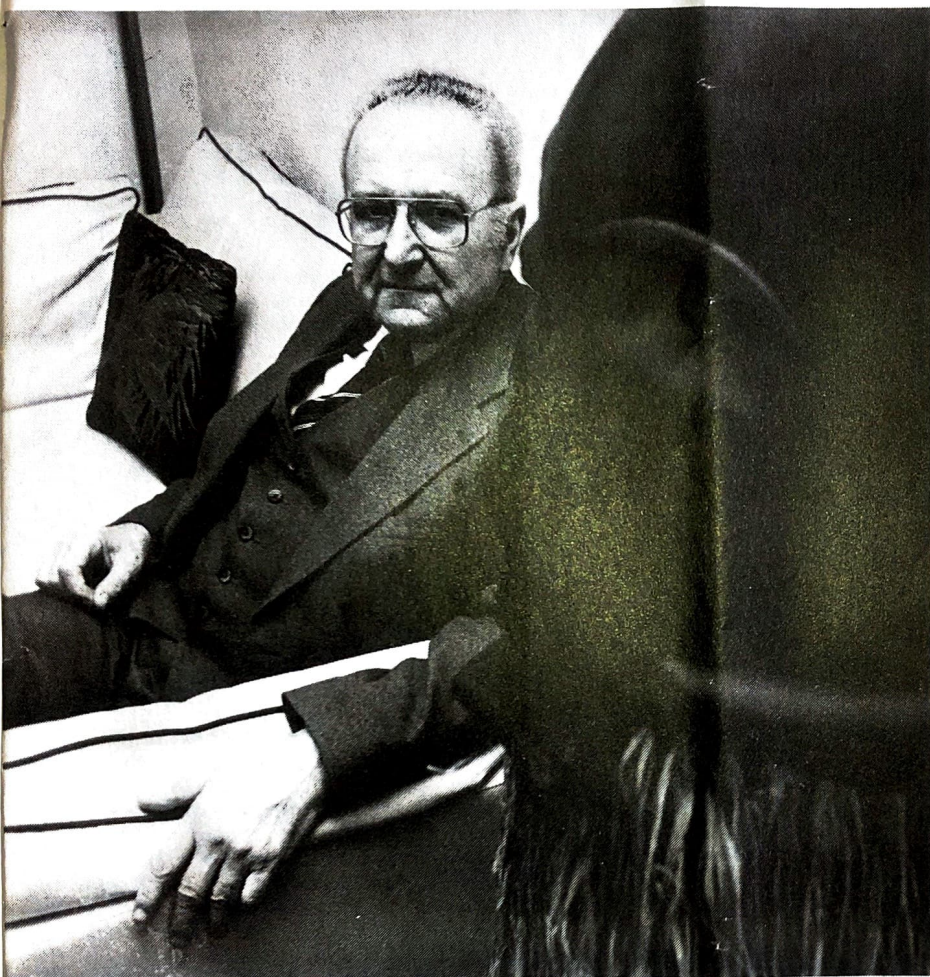
Slavenreligie

Zijn hervormingsdrang wordt hem echter niet in dank afgenomen. Zoals Garaudy zich ooit verzette tegen het starre marxisme van de Sovjet-leerboekjes, zo keert hij zich nu fel tegen het versteende dogmatisme van de shari'a-scholen, die traditionalisme met vroomheid verwarren, en tegen het fanatieke nationalisme van Irak en het integrisme van Iran. Zij allen lezen de koran met dode ogen en maken van de islam een autoritaire slavenreligie, oordeelt Garaudy. Hij verzachtte zijn mening niet toen hij als westerse bekeerling triomfantelijk werd binnengehaald in de paleizen van de Arabische leiders. De man die tot de islam overging omdat hij wilde breken met het Westen, wordt door de in hem teleurgestelde islamitische wereld al gauw als 'advocaat van het Westen' bestempeld.

Maar hoe tragisch ook, Garaudy blijft consequent trouw aan zijn geloof in de creativiteit van de scheppende mens, die in de dominante islam-theologie is ingevuld voor een gedachtenloze imitatie van archaïsche teksten. Garaudy, met een geschonden ziel maar met een onverwoestbare geestkracht, kan het niet laten te blijven dromen. 'Onze toekomst heeft profeten en dichters nodig, geen Caesars en Napoleons', is het laatste woord dat hij in het logboek van zijn reis om de eeuw aan het papier toevertrouwt. Zijn pen wacht op anderen die haar op zullen nemen.

Frits de Lange

Roger Garaudy: *Mon tour du siècle en solitaire. Mémoires.* Uitgave Robert Laffont.

Garaudy: 'Onze toekomst heeft profeten en dichters nodig, geen caesars en Napoleons.'

partij' zou worden, heeft vervuld. Na zijn dramatische uitsluiting dobbert Garaudy jarenlang stuurloos rond op zijn oceaan, heen en weer tussen een kerk die hij niet wil en een partij die hem niet meer wenst. In de jaren zeventig schrijft Garaudy zijn 'Appel aan de levenden', roept hij het Westen op tot 'Het Alternatief', stort hij zich in de milieu- en de anti-kernenergiebeweging, wordt hij voorvechter van de geweldloze weerbaarheid en creëert hij zijn 'Netwerken van Verzet tegen de Zinloosheid'. Naar het model van de Latijns-amerikaanse basissgemeenschappen probeert hij in het Westen kleine groepen van hoop, gezonde cellen voor een nieuw sociaal weefsel te vormen, temidden van een failliete cultuur die in zichzelf rondraait als de 24 uren-race van Le Mans: steeds sneller, maar zonder doel.

Maar Garaudy doet de pijnlijke ontdekking dat kleine groepen zich net zo gedra-

ook nu nog de honden geen brood van lusten, omdat Garaudy geen woord wil terugnemen van zijn uitlatingen over 'de zionistische lobby die de Amerikaanse media domineert' en meer van dat soort suggestieve insinuaties.

Naar islam

Dat Garaudy in 1982 zijn overstap naar de islam bekendmaakt, is een verrassende wending in zijn biografie, maar verleent haar ook een tragisch trekje. De man die van jongs af aan een gemeenschap zoekt en behoefte heeft aan absolute gehoorzaamheid, vindt uiteindelijk als moslim beide. Garaudy noemt zijn 'islam' (onderwerping) zelf geen bekering. Zijn overgang ziet hij niet als een verandering van overtuiging, maar als een verandering van cultuur. 'Ik ben nooit van koers veranderd, maar alleen van gemeenschap', verklaart hij. Als mos-